

FİKRİ VE SINAİ HAKLARIN TEKNOLOJİ TRANSFERİNDEKİ ROLÜ

Erkan Sevinç
Makina Yük. Müh.
Avrupa Patent Vekili

FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI

- Fikri Mülkiyet Hakları, bugüne kadar hiçbir zaman bugün olduğu kadar **ekonomik** ve **politik** bir konu olmadı.
- Kamu sağlığı, gıda güvenliği, eğitim, ticaret, sanayi politikası, biyo çeşitlilik, biyoteknoloji, internet, eğlence ve medya sektörleri gibi hassas alanlarda patentler, telif hakları, markalar, tasarımlar ve coğrafi işaretler tartışılır oldu.
- Bilgi odaklı bir ekonomide, insanlığın gelişmesi ile ilgili her alanda bilinçli politikalar üretilmesi bakımından **FM hakları anlayışı** kaçınılmazdır.

TRIPS ANLAŞMASININ ETKİLERİ

- Türkiye, 1995 yılından beridir TRIPS (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights) Anlaşmasına üye.
- Türkiye ile birlikte Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) **gelişmekte olan** üyeleri, gelişmiş ülkelerin geçmişte kendi ulusal gelişmelerini desteklemek için sahip olmuş olduğu politika seçeneklerine ve esnekliklere artık sahip değiller. Bu durumda sorulması gereken sorular;
- Bu durumda, gelişmekte olan ülkeler, kendi gelişme stratejileri desteklemek için FM haklarını nasıl kullanmalılar?
- Bu ülkelerin, FM pazarlıklarında karşılaştıkları özel zorluklar neler?
- Sürdürülebilir bir gelişme ve uluslararası gelişme hedeflerine erişilebilmesi için FM hakları doğrudan önemli midir?
- Bu ülkeler FM hakları konusunda pazarlık yaparken konumlarını savunabilecek kapasiteye sahip midir?

BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN GÖRÜŞÜ

- Yakın zamanda yapılmış kimi çalışmalar, FM haklarının teknoloji transferi üzerindeki etkilerinin, ülkenin ekonomik açıdan gelişmişlik seviyesine bağlı olarak değişiklik gösterdiğini işaret ediyor.
- Birleşmiş Milletler Endüstriyel Gelişme Teşkilatının 2006'da yayınladığı bir rapora göre, Gelişmekte olan ülkeler içerisinde inovasyon yapma kapasitesine sahip ülkelerde **güçlü bir FM korumasının**, uzun vadede daha fazla yerli buluş ve **teknoloji transferi** üretilmesi sonucunu doğurduğu bildirilmekte.
- Ancak bu kapasiteye sahip olmayan ülkeler bakımından FM korumasının bir katkısı görülmediği gibi ek maliyetleri de oluyor. Bu nedenle TRIPS Anlaşmasındaki esnekliklerin kullanılması motive edilmekte.

GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE UYGULAMA

- Güney Kore tecrübesi, 3 derse işaret ediyor;
- İlk olarak, öğrenme aşamasının yabancı ürünler üzerinde tersine mühendislik ve kopyalama yoluyla yapıldığı başlangıç aşamasında, FM haklarının sıkı bir şekilde uygulanması teknoloji transferini kolaylaştırmaktansa kısıtlıyor.
- İkinci olarak ülkeler, yaratıcı taklit yapabilmek için gerekli bilim ve teknoloji altyapısına yerel anlamda sahip olduktan sonra, teknoloji transferi ve sanayi faaliyetleri bakımından FM hakları önemli bir unsur haline geliyor.
- Üçüncü olarak gelişmenin artırılabilmesi için uygun FM koruması ve yargı yapısı tesis edileceğinde, politika üreticiler ekonomik gelişmişlik ve endüstriyel sektörler bakımından farklılıklar yaratmayı ciddi şekilde düşünmelidir (örn. ilaç sektörü).

FİKRİ MÜLKİYET HAKLARININ AMACI

- Bilgi, yayılması ve kullanılması önlenemeyen bir karaktere sahiptir.
- Eğer yeni bilgiye dayanan teknoloji değerli ise, taklit edilmeye açıktır ve eğer taklit gerçekleşirse, bilginin üreticisinin elde edeceği potansiyel gelirin azalmasına ve dolayısıyla farklı inovatif teknolojiler üretmeye yönelik motivasyonun azalmasına neden olacaktır.
- FM hakları, başarılı buluş sahiplerine geçici bir süre tekel olma hakkı vererek inovasyonu teşvik etmeyi hedefler. Bu haktan elde edilecek gelir, başarılı AR-GE'nin maliyetlerini karşılaması gerektiği gibi, başarılı olamayan AR-GE çalışmalarından kaynaklı zararları da karşılamaya yeterli olmalıdır.

TEKNOLOJİ TRANSFERİ VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI

- Gelişmekte Olan Ülkeler için Fikri Mülkiyet (FM) Haklarının Teknoloji Transferi Üzerindeki Etkisi 4 başlıkta ele alınabilir;
- FM Hakları ve Uluslararası Ticaret (çoğunlukla ithalat)
- FM Hakları ve Doğrudan Yabancı Yatırım
- FM Hakları ve Lisanslama
- FM Hakları ve Patentleme

FM HAKLARI VE PATENTLEME

- Patentleme masrafları da göz önünde tutulmak suretiyle, buluş sahiplerinin patentlerini bir yabancı ülkede de tescil ettirmeleri halinde, buluş bu ikinci ülkede uygun şekilde kullanılabilir.
- Yabancı ülkede patentleme kararı alınırken, bu ülkenin seçiminde bu ülkenin **kuvvetli bir FM sistemine sahip olması** tercih edilmektedir.
- Araştırmalar göstermektedir ki bir ülkede üretkenlikteki artış, ülkedeki yabancı patentler ile doğrudan ilgilidir. Büyük inovatör ülkeler (Fransa, Almanya, Japonya, İngiltere ve ABD) göz önüne alınmaksızın 70 farklı ülke incelendiğinde, bu ülkelerdeki üretim artışın %90'ının yabancı ülkelere patentleme üzerinden temin edildiği açıklanmıştır.

FM HAKLARI VE LİSANSLAMA

FM HAKLARI VE DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM

- Araştırmalar, Doğrudan Yabancı Yatırım ve Lisanslama faaliyetlerinin, etkin bir üst yapıya, stabil bir hükümete ve açık ticaret ve yatırım rejimlerine sahip ülkeleri tercih ettiğini göstermektedir (ref. Wheeler and Mody, 1992; Brainard, 1997; Carr et al., 2001).
- Hükümetlerin yabancı yatırım için yarattığı çok cazip teşvikler dahi, eğer o ülkede uygun iş gücü, pazar fırsatları, üst yapı, makroekonomik kararlılık ile politik ve **yasal güvenilirlik** yok ise etkili olamamaktadır.

FM HAKLARI VE TEKNOLOJİ TRANSFERİ

- Birleşmiş Milletler Endüstriyel Gelişme Teşkilatının 2006'da yayınladığı rapora göre inovasyon gücüne sahip olan gelişmekte olan ülkelerde, FM Haklarının güçlü şekilde uygulanması bir avantaja dönüştürülebilir.
 - Daha ileri teknolojileri taklit yeteneğine sahip olan firmaların, FM sisteminin uygulanması yoluyla kaynaklarını adaptif inovasyona yöneltmesi sağlanabilir.
 - FM haklarının güçlü şekilde uygulanması, ülkeye olan ticaret ve doğrudan yabancı yatırım akışını artırabilir, bu suretle de teknoloji transferi tesis edilir.

FİKRİ MÜLKİYET SİSTEMİNİN DAHA İYİ TATBİKİ

- Fikri Mülkiyet Haklarının daha iyi anlaşılması farklı avantajların da ülke çapında kullanımına olanak tanıyabilir;
 - Bugün dünya genelinde geçerli halde yaklaşık 4 milyon patent bulunmaktadır. Ancak bugüne kadar yayınlanmış 50 milyondan fazla patent belgesi bulunmaktadır. Bugün bunların %90'ı geçerli değil (süresi dolmuş vb.).
 - Dünyada her yıl yaklaşık 750.000 yeni patent ve faydalı model başvurusu yapılıyor.
 - Bugüne kadar ABD Patent Ofisine yaklaşık 15 milyon patent başvurusu yapıldı, 7 milyondan fazla tescil edildi.
 - Avrupa Patent Ofisi'ne 3 milyon başvuru yapıldı, 1.6 milyon tescil edildi. Çok daha fazlası halen çeşitli nedenler ile geçersiz durumda ve üçüncü kişiler tarafından yasal sakınca olmaksızın kullanılabilir.

İKLİM PLATFORMU

- Fikri Mülkiyet Haklarınının Teknoloji Transferindeki Önemi

Panel Düzenleyicisi
İklim Platformu için
Özel Bir Örnek

- Yeşil Teknolojiler ve Patent Hakları -

YEŞİL TEKNOLOJİLER

- Çevre Dostu Teknoloji, nasıl yorumlanabilir?
 - a) Pahalı Teknoloji ya da Ek Maliyet Gereksinimi, mi?
 - b) Gelir Elde Etme Alanı, mı?

ÖRNEK : BT (BİLGİ TEKNOLOJİLERİ) ALANI

Dünya üzerinde 1 milyardan daha fazla PC bulunduğu tahmin ediliyor. Bunların her biri enerji tüketiyor ve (dolayısıyla) karbon dioksit salınımına neden oluyor (enerji≤petrol).

Bu miktardaki bilgisayarın yılda toplam 506 milyar kWh enerji tükettiği ve bunun ise 70 milyon yeni otomobilin yaydığı karbon dioksit salınımına eşit olduğu tahmin ediliyor.

Karbon (-monoksit, dioksit-) = zehir
(canlılar için yaşam tehdidi, kaynağı: karbon türevi yakıtlar, yani petrol)

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ

Amerikalı Pazar Araştırmacısı Gartner Inc. masaüstü bilgisayarların güç tüketiminin yönetilmesi (EnergyWise®) yoluyla;

- örn. 2,500 bilgisayara sahip bir şirketin yılda yaklaşık 50,000 USD daha az elektrik gideri olacağını,
- Bilgisayarların kullanılmadıkları sürelerde tamamen kapatılması ya da fişten çekilmesi (no standby) halinde bu kazanımın artırılabilceğini açıkladı.
- Avustralya'lı yazılım üreticisi Verdiem, Microsoft'un sponsorluğu altında Edison isimli bir yazılım üretti.

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ

Edison® yazılımı PC'lerin enerji tüketimini takip ederek enerji tasarrufu sağlıyor. Araştırmalar, bir masaüstü bilgisayarın tükettiği enerjinin aslında %80'inin boşa harcandığını gösteriyor.

Ücretsiz olan yazılımın her yıl 10 milyon kişi tarafından indirilmesi hedefleniyor. Ancak bu sayı, dünya üzerindeki tüm bilgisayarların yalnızca %1'ine karşılık geliyor.

Yine de bu tasarruf, **500,000 otomobilin** her yıl tükettiği karbon yakıtı nedeniyle ortaya çıkan CO₂ emisyonuna eşit.

YEŞİL TEKNOLOJİLERDE RİSK SERMAYESİ

Risk Sermayesi (Venture Capital) : KPCB
(Kleiner Perkins Caufied & Byers, ABD)

Google, Amazon.com ve Sun Microsystems'in ticari hayata geçmek için desteklenmelerini sağlayan risk sermayesi şirketi Kleiner Perkins Caufied & Byers (KPCB) Ekim 2006'da yaptığı bir açıklamada :

“21. yüzyılın en büyük ekonomik şansının çevre dostu teknolojiler üzerine inovasyon yapılması”

olduğunu belirtti. Risk sermayesi şirketi KPCB, ayrıca

- temiz su,
- temiz enerji,
- temiz ulaşım, ve
- küresel ısınma

konularında ödüllü yarışmalar düzenlemekte!

YEŞİL TEKNOLOJİLERDE RİSK SERMAYESİ

- ABD menşeli KPCB Risk sermayesi şirketinin “ÇEVRE DOSTU TEKNOLOJİLER” alanında desteklemekte olduğu şirketlerden kimileri aşağıdaki gibi;
- AltraBioFuel (Yenilenebilir yakıtlar etanol ve biodizel- geliştirmesi ile ilgili çalışır) (2007 sonrası: **bilinen 50 patent** bsvr)
- Amyris (Sentetik biyoloji teknikleri kullananlar için bir yakıt ve bio kimyasal endüstriler için moleküler geliştirme yapar) (2007 sonrası: **bilinen 43 patent** bsvr)
- Ausra (Üretim alanları için güneş enerjisini kullanarak enerji üretimi tesisleri tasarlar) (2007 sonrası: **bilinen 20 patent** bsvr),
- BloomEnergy (Havadaki hidrojen ve oksijeni kullanarak yenilenebilir yakıt hücreleri geliştirir) (2007 sonrası: **bilinen 103 patent** bsvr)

YEŞİL TEKNOLOJİLERDE RİSK SERMAYESİ

- Fisker Automotive (Çevre dostu **spor otomobiller** üretir)
- GreatPoint Energy (Kömür ve karbon temelli ham malzemelerden temiz doğalgaz üretir) (2008 sonrası: **bilinen 56 patent** bsvr)
- Lehigh Tech (Kullanılmış oto lastiklerini, değişik sanayi kimyasallarına dönüştürür) (2006 sonrası: **bilinen 13 patent** bsvr)
- Mascoma Corp. (Ucuz ve yenilenebilir bir enerji olan selülozik etanol üretimi için geliştirme yapar) (2007 sonrası: **bilinen 12 patent** bsvr)
- Miasole (İnce film şeklindeki güneş enerjisi dönüştürücülerini üretir) (2004 sonrası: **bilinen 21 patent** bsvr)

YEŞİL TEKNOLOJİLER VE GELİR FIRSATI

○ NİÇİN ÇEVRE DOSTU TEKNOLOJİ ?

- Daha temiz bir dünyada yaşamak için ya da çocuklarımıza daha temiz ve yaşanılır bir dünya bırakmak için ?
- Gelir elde etmek ya da tasarruf yapmak için?
- İkisi birlikte?

○ TEŞEKKÜRLER!

Erkan Sevinç
Makina Yük. Müh.
Avrupa Patent Vekili

